

Ders Konusunun Hedefi

Bu dersin konusunun hedefleri şöyledir;

- Dilin tanımının ve genel özelliklerinin verilmesi
- Dil-düşünce ve dil-kültür ilişkisinin değerlendirilmesi
- Dilin doğuşuna ilişkin başlıca kuramların tanıtılması
- Dünya dilleri ve Türkçenin bu diller arasındaki yerinin açıklanması
- Türkçenin genel özelliklerinin sunulması

İçindekiler

Kısaca işleyeceğimiz konular şöyledir;

- Dil nedir?
- İnsan Dilinin Ayırıcı Niteliği
- Dil Yetisi Nedir?
- Dilin Evrenselliği
- Dilin Tarihselliği
- Dilin Genel Özellikleri
- Dil-Düşünce ilişkisi
- Konuşma ve Yazı Dilinin Özellikleri
- Türkçede Yazı Dili
- Özel Dil ve Yapay Dilin Tanımı
- Dilin Doğuşuna Dair Başlıca Kuramlar
- Dünya Dillerinin Sınıflandırılması
- Biçim Açısından Diller
- Akrabalık Açısından Diller
- Dil Aileleri
- Türkçenin Dünya Dilleri Arasındaki Yeri ve Genel Özellikleri

Dil Nedir?

- Dilin yalın bir tanımını yapmak gerekirse **dil**; düşünce, duygu ve isteklerimizi karşımızdakilere anlatmaya ve onları anlamamıza yarayan seslerden oluşmuş çok yönlü bir işaretler sistemidir.
- Peki, örneğin trafik işaretleri, resimler, sinyaller, renkler ya da hayvanların iletişim amaçlı çıkardıkları sesler de dil olarak değerlendirilebilir mi?
- Bütün bu bildirişimler anlamlı ve bir iletişim sistemine bağlı olmakla beraber dille aynı yapıda ve karmaşıklıkta değildir; daha dar ve sınırlı olanaklara sahiptir.

Karikatür sahibi: Erdil Yaşaroğlu

İnsan Dilinin Ayırıcı Niteliği

İnsanı diğer canlılardan ayıran en önemli özellik dildir. Hayvanlar da dile sahip olmakla birlikte, işlevleri kısıtlı olan hayvan dili içgüdüseldir; insanlar ise dil yetisine sahip olarak dünyaya gelseler de içine doğdukları dili sonradan öğrenirler.

- İnsan dilini hayvan dilinden ayıran özelliklerden biri sınırlı sayıdaki ses birimiyle sonsuz sayıda yeni birim, sözcük üretebilme özelliğidir.
- Ayırt edici ikinci özellik, insan dilinde belirli bir anlamın farklı dilbilgisel biçimlerde anlatılabilmesidir. Örneğin “Kedi kuşu gördü” cümlesinin “Kuş kedi tarafından görüldü” biçiminde de söylenebilmesi gibi.
- Bir başka özellik de yaratıcılık, yani dilin daha üst işlevler için de kullanılabilmesidir.

Dil Yetisi Nedir?

İnsan doğuştan sahip olduğu dil yetisi sayesinde içine doğduğu topluluğun konuştuğu dili anadili olarak öğrenir. **Dil yetisi** ile kastedilen belli bir dilin, örneğin Türkçenin dilbilgisine doğuştan sahip olmak değildir; dünya yüzündeki herhangi bir dili öğrenebilecek bir yatkınlığa sahip olmaktır.

Ana dili, başlangıçta anneden ve yakın aile çevresinden, daha sonra da ilişkili bulunulan çevrelerden öğrenilen, insanın bilinçdışına yerleşen ve bireylerin toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dildir.

Tanımı görmek için
butona tıklayın.

Dilin Evrenselliği

Beyin üzerine yapılan çalışmalarda her insanın beyinde kalıtsal olarak dille ilgili belli merkezlerin yer aldığı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle topluluklara özgü farklı dillerin varlığı yanında ortak, evrensel bazı dil özelliklerinden söz etmek mümkün olabilmektedir. Bu nedenle her dilin kendi dilbilgisel özellikleri olduğu gibi Türkçe, İngilizce, Farsça, Çince vs. ayırt etmeksizin yeryüzündeki bütün dilleri kapsayan **ortak özellikler** de bulunmaktadır.

Bu durumu ünlü dilbilimci **Ferdinand de Saussure**'ün dil-satranç benzetmesiyle açıklamaya çalışalım:

Dilin Evrenselliği

Satranç oyununda taşların ahşaptan, fildişinden ya da plastikten yapılmış olması ya da satranç tahtasının renginin farklı olması satranç oyununun kurallarına etki etmez, başka bir deyişle oyunun dayandığı sistemi değiştirmez. Taşların ya da oyun tahtasının işlevi aynı kalır. Ancak taşların sayısında yapılacak bir değişiklik sistemi başlı başına değiştirir.

Yeryüzünde konuşulan birbirinden farklı diller, tıpkı farklı malzemeden üretilmiş satranç taşları gibidir. Her malzemenin kendine özgü nitelikleri olduğu gibi farklı topluluklarca konuşulan dillerin de kendi özellikleri vardır. Ancak bu farklı diller, kurallara dayanan bir yapı olan ve bütün diğer dillerdeki genel yapıyı oluşturan dil sistemine bağlıdır.

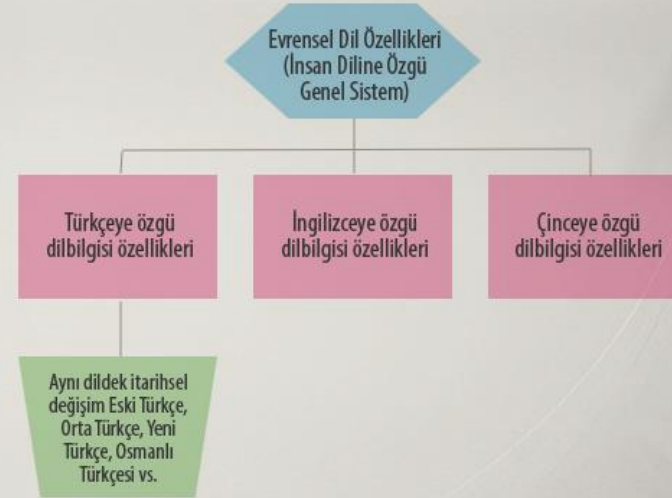

Dilin Tarihselliği

Öte yandan diller tarih içinde geçirdikleri değişime bağlı olarak farklı dilbilgilerine de sahip olabilmektedir.

Örneğin aynı dilin 13. yüzyılda konuşulan biçimiyle 20. yüzyılda konuşulan biçimi, sahip olduğu dilbilgisi özellikleri ve sözcük dağarcığı farklılık gösterir.

Grafiği görmek için
butona tıklayın.

Dilin Genel Özellikleri

Dil canlı bir varlık gibi değişim gösterir.

Doğar, gelişir ve ölebilir. Tarihsel, toplumsal ve kültürel değişimlerden etkilenir. Ancak bu etkiler doğal süreç içinde gerçekleşir, dile zorla müdahale yapılamaz.

UNESCO'nun hazırladığı rapora göre yeryüzünde konuşulmakta olan dillerin yarısı bu yüzyılın sonundan önce yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bununla birlikte bazı diller (İngilizce gibi) evrensellik kazanarak gelişmektedir. Tıpkı bireyler gibi uygarlıklar da ancak dil üzerinde temellendiği için, dil güçlendikçe, zenginleştikçe düşünce sistemi dolayısıyla uygarlık da güç kazanmaktadır.

Dilin Genel Özellikleri

Dil sosyal bir kurumdur.

Dil, üzerinde sosyal olarak anlaşma sağlanmış birimlerle işler. Örneğin Türkçede nesnelere karşılık gelen sözcükler ortaktır; kitap ya da çiçek denildiğinde Türkçe bilen herkes nesne ile sözcük arasındaki bağlantıyı kurabilir. Aynı nesne için her defasında farklı bir sözcük kullanılmaz. Bu ortaklığın temelini nasıl atıldığı bilinmediği için dil, bir gizli anlaşmalar sistemi olarak da nitelenmiştir. Kişiler toplumsal uzlaşma olmadan kendilerine göre dilsel karşılıklar oluşturamazlar, aksi durumda anlaşma sağlamak mümkün olmaz.

Dilin toplumsal yönü dışında bir de bireyin onu kullanma biçimi vardır. Kişinin ailevi, kültürel özellikleri, düşünme yeteneği, ruh yapısı ya da tamamen o andaki psikolojik durumu kullandığı dili biçimlendirir. Bu nedenle bireylerin dili kullanma biçimleri kardeşler arasında bile değişiklik gösterebilir.

Dilin Genel Özellikleri

Bir toplumun dili o toplumun kültürünü, dünya görüşünü, birikimini yansıtır.
Toplumsal ve kültürel yapı dile etki ettiği için dil üzerinden toplumsal ve kültürel özelliklere dair bilgi edinmek mümkündür.

Örneğin belli bir dönemdeki sözcük dağarcığı, kalıplaşmış sözler, kavramlar incelendiğinde o dönemdeki kültürel yapıya ilişkin fikir sahibi olunabilir.
19. yüzyıldaki Türkçe metinlere bakıldığında o dönemde Osmanlı'nın hangi etkilere maruz kaldığı, hangi eğilimlere sahip olduğu aşağı yukarı anlaşılabilir.
Örneğin **Fransızca** sözcüklerin kullanılmasındaki sıklık modernleşme yolunda Avrupa'dan özellikle de Fransa'dan etkilenildiğini gösterir.

A

*Devamını görmek için
butona tıklayın.*

Dilin Genel Özellikleri

İslam dininin kabul edilmesinden sonra Türkçede **Arapça** ifadelerin ağırlık kazanması da buna örnektir.

Yine eski Türk topluluklarının yazılarında en çok geçen sözcükler üzerinden onların savaşlarla dolu göçebe yaşamlarına dair ipucu elde edilebilir. Balkan ülkelerindeki Türkçe yemek adları topluluklar arasındaki kültürel etkileşimin kanıtlarındandır.

Türkçede akrabalık adlarının çeşitliliği akrabalık bağlarının ne kadar önemsendiğinin, kültürel bir özelliğin göstergesidir.

Birçok dilde hala ile teyzeye karşılık bile ayrı sözcükler kullanılmazken Türkçede baldız, görümce, bacanak, elti gibi ayrı adlandırmalar yer alır.

*Devamını görmek için
butona tıklayın.*

Dilin Genel Özellikleri

O hâlde **dilin genel özelliklerini** şöyle sıralayabiliriz:

- Evrenselliği ve tarihselliği olan çok yönlü bir işaretler sistemidir.
- Canlı bir varlık gibi değişim gösterir.
- Sosyal bir kurumdur.
- Bir gizli anlaşmalar sistemidir.
- Düşünce ve kültürle etkileşim içindedir.

Özellikleri görmek için
butona tıklayın.

Dil-Düşünce İlişkisi

Dilin özelliklerine ilişkin bütün bu açıklamaların da gösterdiği gibi dil üzerine düşünmek aynı zamanda insan üzerine düşünmek demektir.

Bu nedenle ünlü dilbilimci **Noam Chomsky** "Dili incelemek, bazılarının 'insanın özü' dediği şeye yaklaşımdır, yani zihnimizin, bildiğimiz kadarıyla yalnızca insana özgü, ayırt edici niteliklerine" der.

Dil yeteneği insanın düşünme yeteneğiyle, üreticiliğiyle de ilişkilidir.

Oysa gündelik yaşamımızda dili yalnızca kullanır, çoğunlukla onun altında yatan mekanizma ve düşünceyle olan ilişkisi üzerine bilinçli bir şekilde kafa yormayız.

Heidegger'in "Dil düşüncenin evidir" sözünün de işaret ettiği gibi dil ile düşünce arasındaki ilişki pek çok düşünür ve bilim insanı tarafından sorgulanmıştır. Dille düşüncenin ilişkileri nelerdir, dil olmadan düşünebilir miyiz, düşüncemiz dilin yapısına göre mi biçimlenir gibi sorular etrafında pek çok tartışma yürütülmüştür.

Noam Chomsky

Dil-Düşünce İlişkisi

Bazı düşünürler dil ile düşünceyi eşitlerken, bazıları dili düşünceden ayırır. Ancak günümüzde ağırlıklı olarak benimsenen görüş, dille düşünceyi birbirinden bütünüyle ayırmanın olanaksızlığıdır. Özellikle sevgi, adalet, erdem gibi soyut kavramları dil olmaksızın düşünmek ve anlatmak nasıl mümkün olabilir? Bazı bakımlardan görüş ayrılığı olsa da bütün düşünürler tarafından vurgulanan nokta dil ile düşüncenin sıkı bir ilişki içinde olduğudur.

Bir benzetmeyle açıklamaya çalışırsak dil ve düşünce bir kâğıdın iki yüzü gibidir; yüzler farklı olmakla birlikte birbirinden ayırlamaz, kâğıdı yırttığınızda iki yüz de bundan etkilenir.

Şekli görmek için
butona tıklayın.

Dil-Düşünce İlişkisi

Şekli görmek için
butona tıklayın.

Dil-Düşünce İlişkisi

Dolayısıyla dil yalnızca, düşünceden bağımsız olarak onu aktarmaya yarayan bir araç değildir. İletişimin gerçekleşmesi için düşüncelerin zihinde oluşması ve anlaşılabilir ortak kodlarla muhataba aktarılması gerekir. Bir muhatap olmadan kendi kendimize düşünürken bile dilin bize tanıdığı olanaklar çerçevesinde düşünebiliriz.

Örneğin bir kitap ya da ağacı düşünürken her keresinde bir kitabı ya da ağacı gözümüzün önüne getirmek için uğraşmayız. Nesnenin yerine o nesneyi karşılayan sözcüğü koyarak düşünce sürecini hızlandırırız. Üzerinde uzlaşma sağlanmış kavramları kullanmadan düşünme eylemini gerçekleştirmenin mümkün olmadığı söylenebilir.

Ancak düşünmenin tek başına kavramlarla gerçekleştirilemeyeceği, kavramlar arası ilişkileri ve **neden-sonuç** ilişkisini kurabilmek için **dilbilgisinden** yararlanmak gerektiği de açıktır.

Dil-Düşünce İlişkisi

Dili kullanma becerimiz ne ölçüde gelişirse zihnimiz de o ölçüde gelişir ve berraklaşır. Kısacası dil, yapısıyla zihni biçimlendirir. Bu nedenle kişilerin dili kullanma biçimlerine bakarak düşünsel düzeylerine dair fikir yürütmek olanaklıdır. Bu anlamda dil insan zihninin işleyişini tıpkı **Leibniz**'in söylediği üzere ("Dil düşüncenin aynasıdır") bir ayna gibi yansıtır.

Yüksek öğrenim gören bireyler olarak yansıyan zihinsel görüntümüzden memnun kalmak istiyorsak zihnimizi sistematik ve gelişkin bir yapıya ulaştırma yolunda dili kullanma becerilerini geliştirmeye önem vermeliyiz. Unutmayalım ki kendi alanlarımızda, mesleklerimizde gerçekleştireceğimiz bütün üretim ve yenilikler ancak dille karşılığını bulacaktır.

Örneğin, yer çekiminin varlığının ve etkilerinin kanıtlanması ancak onun dile dökülmesiyle gerçekleşmiştir. Yer çekimi gibi bir kavram kullanılmadan önce yer çekimi yok mudur? Evet vardır; ancak dillendirilmediği/kavramsallaştırılmadığı, başka deyişle üzerine düşünülüp açıklanmadığı için **Newton** onu öne sürene kadar fark edilmemiştir.

Konuşma ve Yazı Dilinin Özellikleri

Dil, konuşma ve yazı dili olarak ikiye ayrılır.

- **Konuşma dili** gündelik hayatta konuşurken kullandığımız dildir. Konuşma dili yazılı dilden daha eskidir.
- Konuşma diliyle ilgili olan **ağız**, bir konuşma dilinin bölgelere göre gösterdiği farklılıktır. Denizli ağız, Karadeniz ağızı gibi.
- Sıklıkla ağız ile karıştırılan **Şive**, bir dilden yakın zamanlarda ayrılan, coğrafyalara göre değişiklik gösteren ve birbirleriyle anlaşabilen dil kollarıdır. Türkiye Türkçesi, Azeri Türkçesi gibi.
- **Lehçe** ise aynı dilin değişik alanlarda ve yerine göre değişik çağlarda konuşulan ve zaman zaman ayrı bir dil izlenimi verecek kadar değişim geçirmiş biçimidir. Türkçenin Yakut ve Çuvaş lehçeleri gibi.

*Tanımları görmek için
butona tıklayın.*

Konuşma ve Yazı Dilinin Özellikleri

Yazı dili yazıda kullanılan, konuşma diline göre daha resmî, kurallı ve gelişmiş olan dildir. Yazı dilinde konuşma dilinde olduğu gibi **ağız farkları** bulunmaz, üzerinde karar kılınan standart bir yazı dili vardır. Örneğin Türkçenin standart yazı dili **İstanbul** ağzıdır. Bu nedenle yazı dilinin kullanım alanı konuşma diline göre daha geniştir.

Yazı dili ile konuşma dili arasında her zaman bazı küçük ayrımlar, farklar vardır. Yazı dili hiçbir yerde konuşma dilinin ses değerlerini (vurgu, tonlama, telaffuz) bütün incelikleriyle aktaramaz. Konuşma dilindeki bazı kullanımlar yaygınlaşarak yazı diline yerleşebilir. Örneğin yazı dilindeki **“ağabey”** sözcüğünün konuşma dilinde **“abi”** olarak yaygınlaşması yazı dilinde de kullanılır hâle gelmesine neden olmuştur. Buradan da anlaşılacağı gibi konuşma dili yazı diline göre daha hızlı değişmektedir.

Türkçede Yazı Dili

Türkçenin en eski yazılı ürünleri Köktürkçe ile yazılan **Orhun yazıtları** (8. yüzyıl) ve Soğd alfabesiyle yazılan Uygur dinî metinleridir. Ancak bu metinlerde kullanılan yazı dilinin nitelikleri, daha eskiye dayanan bir yazı dili bulunduğunu düşündürmektedir.

Türk dilinin yazıldığı alfabeler ise çeşitlilik gösterir:

Tarih içinde Köktürk, Soğd, Uygur, Mani, Brahmi, Süryani, Arap, Grek, Ermeni, İbrani, Latin ve Slav alfabeleri gibi farklı alfabeler kullanılmıştır. Geniş alanda kullanılanlar ise özellikle Köktürk, Uygur, Arap, Latin ve Slav alfabeleri olmuştur.

Özel Dil ve Yapay Dilin Tanımı

Özel dil ve yapay dilin tanımları:

Özel Dil:

Toplumda aynı sınıfa, yaşa, uğraşa ya da mesleğe sahip bireylerin oluşturduğu bir grubun kullandığı ortak dile **özel dil** denir.

Doktor dili, denizci dili, ergen dili, burjuva dili gibi.

Özel dilde, o dili kullanan grubun üyesi olmayanlara anlaşılmasız gelen terimler, sözcükler bulunduğu gibi bilinen sözcüklere farklı anlamlar da yüklendiği görülür.

A

B

*Tanımları görmek için
butonlara tıklayın.*

Özel Dil ve Yapay Dilin Tanımı

Özel dil ve yapay dilin tanımları:

Yapay Dil:

Farklı dilleri konuşan insanlar arasında iletişimi kolaylaştırma ya da edebiyat metinlerindeki gibi kurgusal bir gerçeklik oluşturma amacıyla insan eliyle meydana getirilen **yapay diller** de bulunur. Dilbilgisi süreç içinde doğal olarak gelişen mevcut dillerin tersine yapay dil, doğuş zamanı ve kaynağı bilinmeyen, belli kişiler tarafından kuralları oluşturularak kullanıma sunulan bir dildir. Bugüne kadar farklı yapay dil denemeleri yapılmıştır. Öğrenilmesinin kolaylığıyla iletişim zorluklarının giderilmesi için tasarlanan **Esperanto**, **İdo** ya da ünlü fantastik edebiyat yazarı **J.R.R. Tolkien** tarafından yapılandırılan **Elfçe** yapay dillerin örneklerindendir.

A

B

*Tanımları görmek için
butonlara tıklayın.*

Dilin Doğuşuna Dair Başlıca Kuramlar

Dillerin nasıl ortaya çıktığı insanlığın hâlen yanıt aradığı konulardan biridir.

İnsan nasıl oldu da konuşmaya başladı; konuşan ilk insan ne zaman yaşamıştır; konuşulan ilk dil neydi ve nasıldı?

İnsanlık tarihine ait en eski belgeler yazının bulunuşundan daha eskiye gitmediği için ilk insanların dili nasıl edindikleri bugün hâlâ karanlıkta kalmaktadır. **Antropoloji, psikoloji** gibi farklı disiplinlerin katkılarıyla bu konuda farklı kuramlar öne sürülmüştür ve yeni gelişmeler ışığında araştırmalar devam etmektedir.

Dilin doğuşuna dair başlıca kuramları kısaca tanıyalım:

Dilin Doğuşuna Dair Başlıca Kuramlar**Yansıtma kuramı:**

İnsanın doğadaki sesleri taklit ederek konuşmaya başladığını ileri sürer. Her dilde bulunan yansıma sözcüklerin varlığı bu teze örnek olarak gösterilir. Türkçedeki fısıldamak, havlamak, horlamak, şırıldamak, takır tukur, gürül gürül gibi sözcükler hayvan, insan ve doğadaki diğer seslerin taklidi yoluyla üretilmiş yansıma sözcüklerdir. Ancak bir dildeki yansıma sözcüklerin sayısının görece az sayıda oluşu dildeki yansımaya dayanmayan diğer öğelerin nasıl ortaya çıktığı sorusunu doğurmaktadır.

Dilin Doğuşuna Dair Başlıca Kuramlar

Dilin Doğuşuna Dair Başlıca Kuramlar: Ünlem kuramı ve İş kuramı

Ünlem kuramı:

Bu kurama göre insanların ruhsal ve bedensel tepkileriyle (sevinç, coşku, korku, acı) çıkardıkları sesler, ünlemler gelişerek sözcüklere dönüşmüştür. Ancak yansıtma kuramında ortaya çıkan sorun burada da karşımıza çıkmaktadır: Dildeki sayısı çok az olan bu tip öğeler bütün diğer öğelerin ortaya çıkışını açıklayamamaktadır.

A

B

*Tanımları görmek için
butonlara tıklayın.*

Dilin Doğuşuna Dair Başlıca Kuramlar

Dilin Doğuşuna Dair Başlıca Kuramlar: Ünlem kuramı ve İş kuramı

İş kuramı:

İş kuramını savunanlar konuşmanın insanların ortak çalışmaları, birlikte iş yapmaları sırasında çıkardıkları seslerden ortaya çıktığını öne sürmüşlerdir. Örneğin insanlar ortaklaşa ağır bir nesneyi kaldırırken ya da çekerken gücün aynı zamanda uygulanması, dolayısıyla işi gerçekleştirmenin kolaylaşması, aynı zamanda motivasyon için ritmik sesler çıkarırlar. Aynı anda kürek çeken insanların çıkardıkları sesleri de düşünebilirsiniz. Bu seslerin zamanla konuşmaya evrilmiş olabileceği sanılmaktadır.

A

B

*Tanımları görmek için
butonlara tıklayın.*

Dilin Doğuşuna Dair Başlıca Kuramlar

Dilin Doğuşuna Dair Başlıca Kuramlar:

Beden dili kuramı ve Toplumsal Denetim kuramı

Beden dili kuramı:

Bu kuram tıpkı günümüzde insanların konuşurken el-kol hareketlerini, mimik ve jestleri kullanmaları gibi eski insanların da anlaşmak için beden dilini kullandığını ve zamanla bu hareketlere seslerin eşlik etmesiyle konuşmaya dönüştüğünü ileri sürer.

A

B

*Tanımları görmek için
butonlara tıklayın.*

Dilin Doğuşuna Dair Başlıca Kuramlar

Dilin Doğuşuna Dair Başlıca Kuramlar:

Beden dili kuramı ve Toplumsal Denetim kuramı

Toplumsal Denetim kuramı:

Bu kurama göre konuşma, insanın başka kişileri denetim altına alarak kişisel gereksinimlerini karşılama isteği sonucunda doğmuştur.

A

B

*Tanımları görmek için
butonlara tıklayın.*

Dünya Dillerinin Sınıflandırılması

Yeryüzünde konuşulan dil sayısına ilişkin kaynaklarda farklı bilgiler bulunmaktadır. Bu sayıyı 6000 olarak belirtenlerin yanında 3000 civarında olduğunu söyleyenler de vardır. Bu farklılığın nedeni dil olarak kabul etme ölçütlerindeki değişkenliğe dayanmaktadır. Bazı uzmanların bir dilin farklı lehçelerini de ayrı bir dil olarak kabul etmeleri, bazılarının ise bunu kabul etmemesi gibi.

Dünyadaki diller genellikle iki açıdan sınıflandırılmaktadır:

- Biçim Açısından
- Akrabalık Açısından

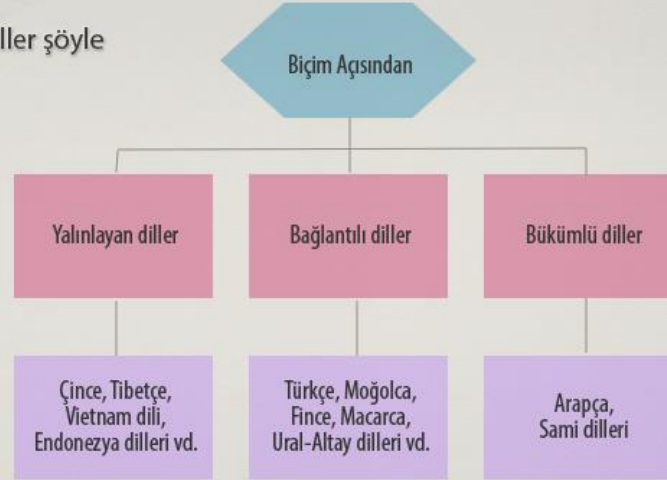
Her iki sınıflandırmaya sırasıyla biraz daha yakından bakalım:

Dil-Düşünce İlişkisi

Biçim Açısından Diller şöyle
sınıflandırılır:

Şekli görmek için
butona tıklayın.

Biçim Açısından Diller

Biçim Açısından Diller şöyle gruplanır:

Yalınlayan diller:

Yalınlayan dillerde sözcükler ek almadan ya da çekime uğramadan cümle içinde bulundukları yere ve diğer sözcüklerle yan yana gelmelerine göre anlam kazanırlar.

Kavramlar yan yana gelen sözcüklerle karşılanır.

Çince yalınlayan dillerin en tipik örneğidir.

A

B

C

*Tanımları görmek için
butonlara tıklayın.*

Biçim Açısından Diller

Biçim Açısından Diller şöyle gruplanır:

Bağlantılı diller:

Bağlantılı dillerde değişmeyen bir kökün başına ya da sonuna ekler getirilerek yeni sözcükler üretilir. Bağlantılı dillerin en iyi örneklerinden biri Türkçedir. Türkçede ekler sona gelir, yani sondan eklemeli bir dildir. Örneğin göz+le+mek, göz+cü+lük, göz+lem sözcüklerinde olduğu gibi kökün sonuna farklı görevlerdeki eklerin eklenmesiyle yeni sözcükler ortaya çıkar. Başka dillerden ödünçlenen sözcüklerde de durum değişmez. Örneğin yabancı dilden alınan detay sözcüğü yine Türkçe eklerle genişletilebilir: detaylandırmak gibi.

A

B

C

*Tanımları görmek için
butonlara tıklayın.*

Biçim Açısından Diller

Biçim Açısından Diller şöyle gruplanır:

Bükümlü diller:

Bükümlü dillerde tek ve çok heceli köklerdeki (özellikle) ünlüler değişerek yeni sözcükler türetilir.

Arapça bu dillerin örneklerindendir. Arapça kitap, katip, kütüphane, mektep sözcükleri aynı kökün çekim sırasında değişmesiyle ortaya çıkmıştır ve sözcük kökü ile üretilen yeni sözcük arasında anlam ilişkisi kurulabilmektedir.

Hint-Avrupa dilleri de bükümlü diller sınıfına girer.

A

B

C

*Tanımları görmek için
butonlara tıklayın.*

Akrabalık Açısından Diller

Dil akrabalığı dillerin ses sistemi, biçim, yapı ve sözdizimi açısından birbirlerine olan yakınlıklarıdır. Sözcük dağarcığındaki benzerlikler de akrabalık konusunda bazı kanıtlar oluşturur. Birbirleriyle akrabalıkları kesin olarak belirlenen diller dil ailelerini meydana getirirler. Dil aileleri kendi içlerinde de alt kollara ayrılmaktadır.

Dil akrabalığı konusunda altı çizilmesi gereken nokta, dil akrabalığına sahip toplulukları aynı ırka dayandırmanın hatalı olacağıdır. Aynı ırktan gelen ve dil akrabalığı bulunan topluluklar dışında, farklı ırklardan gelen toplulukların dilleri arasında da akrabalık söz konusu olabilir. Örneğin Hint-Avrupa dil ailesine bağlı dilleri konuşan topluluklar arasında ırksal bir bağ yoktur.

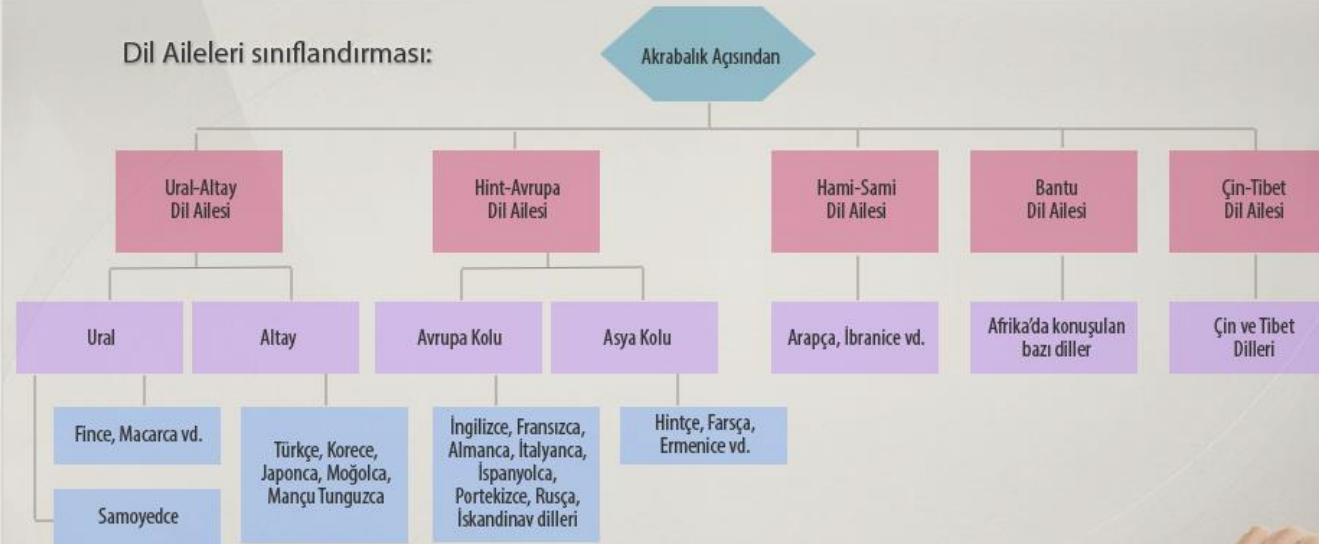
Alt kolların ayrıntılarına fazla girmeden dil ailelerini bir şemayla göstermek gerekirse:

Dil Aileleri

Dil Aileleri sınıflandırması:

Şekli görmek için
butona tıklayın.

Türkçenin Dünya Dilleri Arasındaki Yeri ve Genel Özellikleri

Türkçe, Ural-Altay dil ailesinin Altay kolunda yer alan sondan eklemeli bir dildir. Altay kolunda Türkçeyle en çok benzerlik gösteren dil ise Moğolcadır.

Altay dillerinin ortak özellikleri;

- bağlantılı (eklemeli) diller oluşları,
- ünlü uyumuna sahip olmaları,
- sözcüklerin çift ünsüzle başlamaması,
- sözcüklerde cinsiyet ayrımının (erillik-dişillik) olmaması,
- sayı sıfatlarından sonra gelen adların genellikle çoğul eki almamaları (beş resimler değil, beş resim),
- ses bilgisi benzerlikleri,
- sözdizimi açısından genellikle öznenin başta, yüklemnin sonda oluşu.

Kaynakça

- Aksan, Doğan. **Her Yönüyle Dil: Ana Çizgileriyle Dilbilim**. Ankara: TDK Yayınları, 2003.
- Erkman-Akerson, Fatma. **Dile Genel Bir Bakış**. İstanbul: Multilingual Yayınları, 2000.
- Kıran, Zeynel. **Dilbilim Akımları**. Ankara: Onur Yayınları, 1996.
- Saussure, Ferdinand de. **Genel Dilbilim Dersleri**. İstanbul: Multilingual Yayınları, 2000.

